

اشاره:

فرش ایران با قدمت، اصالت و زیبایی‌های طرح و نقش آن، سالهاست که در سراسر جهان زبانه‌زد خاص و عام است. صدور فرش ایران به دربارها و سپس بازارهای اروپا به دوره صفویه برمی‌گردد. در این دوران با رونق کارگاه‌های قالی‌بافی و بازسازی و نوسازی این کارگاه‌ها و افزایش بافت فرش، تجارت آن رواج یافت. از این دوران به بعد همواره فرش ایران در بازارهای جهانی حضور و نفوذی قوی داشته است.

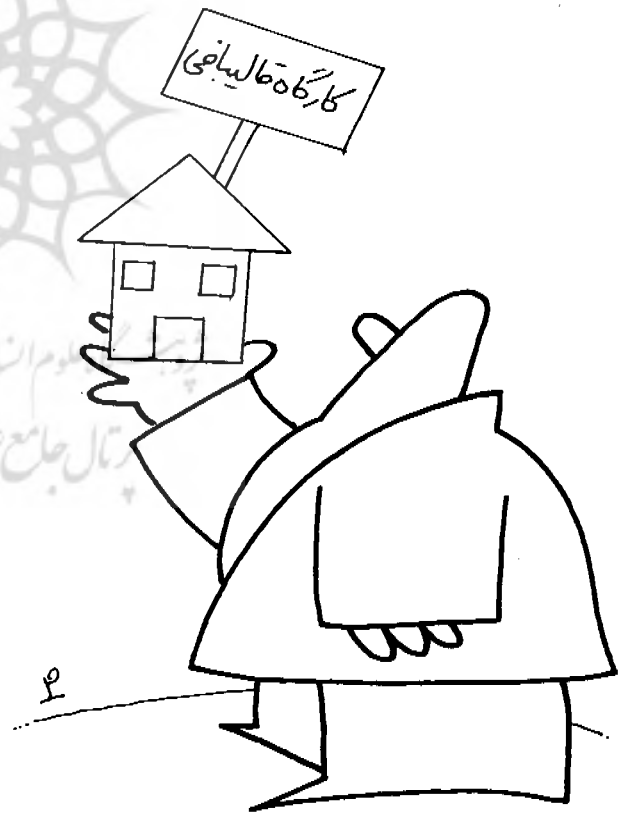
در سال‌های اخیر نیز سهم فرش ایران در بازارهای جهانی روزبه‌روز افزایش می‌یافت تا این‌که در دو سال گذشته با افت روبه‌رو شد. بررسی علل کاهش سهم فرش دستباف ایران در بازارهای خارجی، موضوع این گزارش است که با هم می‌خوانیم.

۶۰۲ میلیون دلار صادر شد، در حالی که ارزش صادرات فرش در سال ۷۴ به ۹۱۹/۵ میلیون دلار رسید. در گزارش «خلاصه تحولات اقتصادی کشور در سال ۱۳۷۴» که از سوی اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منتشر شده، به نقل از سالنامه آمار بازرگانی خارجی ایران، آمده است:

○ صادرات فرش دستباف ایران در سال ۷۵ به ۲۱۰۸۱ تن به ارزش ۶۰۲ میلیون دلار رسید که در مقایسه با سال ۷۴ از نظر وزن ۲۰ درصد و از لحاظ ارزش ۳۵ درصد کاهش یافت.

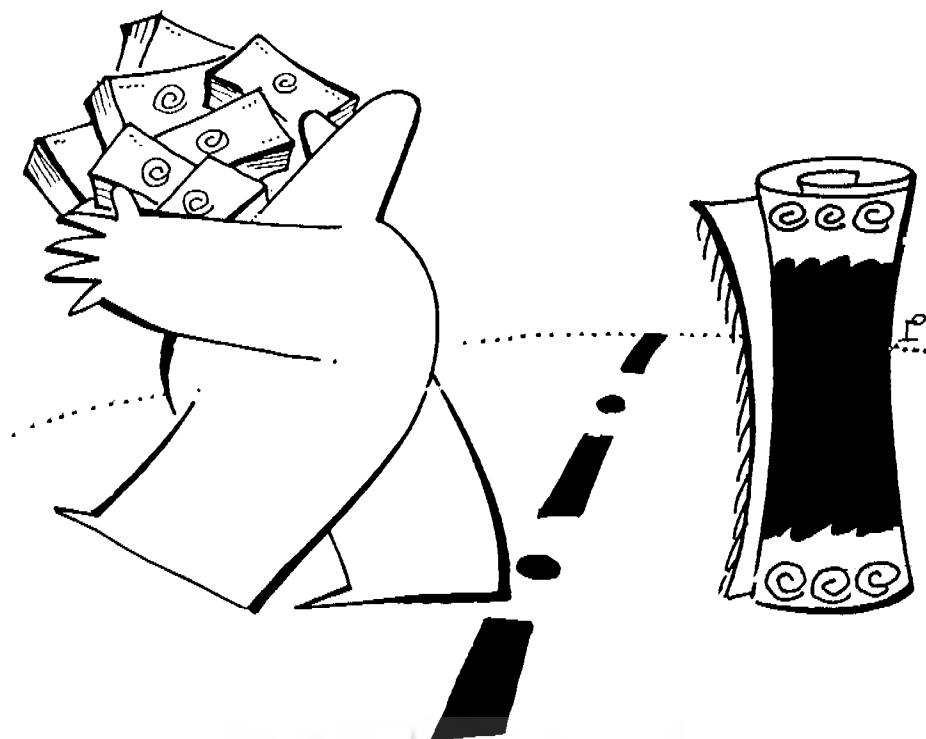
ارزش صادرات فرش ایران از یک میلیارد و ۱۶۱/۲ میلیون دلار در سال ۱۳۷۰ به یک میلیارد و ۱۰۵/۶ میلیون دلار در سال ۱۳۷۱ تقلیل یافت، اما در سال ۱۳۷۲ به یک میلیارد و ۳۸۴ میلیون دلار و در سال ۱۳۷۳ به ۲ میلیارد و ۱۳۲/۹ میلیون دلار افزایش پیدا کرد. صادرات فرش ایران در سال ۱۳۷۳ به رکورد رسید، اما در سال ۷۴ یکبارگی بیش از ۵۰ درصد تنزل پیدا کرد و به ۹۱۹/۵ میلیون دلار رسید. این روند کاهشی تا بیش از ۳۰

رکود صادرات فرش ایران و چاره‌اندیشی‌های تازه

علل کاهش صادرات فرش دستباف ایران

صادرات فرش در سال ۷۵ نسبت به سال ۷۴ از نظر وزن ۲۰ درصد و از لحاظ ارزش ۳۵ درصد کاهش یافت. در سال ۷۵ در مجموع ۲۱۰۸۱ تن فرش دستباف به ارزش

مانند ایجاد فضای مناسب برای تولید محصول مرغوب، تنظیم قوانین و ضوابط مؤثر بر رشد تولید و تسهیل امر صادرات به خوبی از عهده ما به عنوان یک کشور عرضه کننده فرش های اصیل و مرغوب به بازارهای جهانی برمی آید.

○ با وجود بیکاری بیش از ۱۰ درصد جمعیت فعال کشور، از دست رفتن مشاغل حدود ده میلیون نفر که با تولید و تجارت فرش ارتزاق می کنند، زیان های اقتصادی - اجتماعی بسیار در بر دارد.

آنها معتقد هستند که با رونق فعالیت های بازاریابی و بازاریابی فرش، می توان از وابستگی به بازارهای سنتی فرش تا حدودی کاست و در بازارهای تازه راه نفوذ را باز کرد. این کارشناسان می گویند: آنچه بیش از عوامل بیرونی بر صادرات فرش ایران در سال های اخیر تأثیر گذارده، عوامل درونی مانند افزایش قیمت های داخلی و نیز ضوابط و مقررات حاکم بر تجارت فرش می باشد. باید در این زمینه با دید بازتری اقدام نمود و با عنایت به نقش فرش در ایجاد اشتغال و با کمترین هزینه، فضا را برای تقویت قدرت رقابت فرش ایران در عرصه های خارجی گشود.

آنچه در این نوشتار بیش از همه مدنظر می باشد، ضوابط و

درصد در سال ۷۵ نسبت به سال ۷۴ ادامه یافت و ارزش صادرات فرش به ۶۰۲ میلیون دلار بالغ شد.

از آنجا که فرش دستباف زمینه اشتغال و تأمین معاش حدود ده میلیون نفر از جمعیت کشور (بیش از ۴۴ درصد جمعیت فعال ایران) را تأمین می کند، کاهش صادرات آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است، چرا که با وجود بیکاری بیش از ۱۰ درصد نیروی فعال کشور، ضعف صادرات فرش بر این معضل اجتماعی خواهد افزود.

از سوی دیگر فرش دستباف از نظر سهم بالای ارزش افزوده با ارزبری ناچیز و ارزآوری قابل توجه در میان محصولات صادراتی به ویژه صادرات سنتی کشور جایگاه ویژه ای دارد و لذا توجه به وضعیت صادرات آن و عوامل مؤثر در رونق یا رکود بازارهای جهانی فرش ضروری است.

از دید کارشناسان امر دو دسته عوامل (درونی و بیرونی) بر صادرات فرش ایران اثر دارند. عوامل درونی مانند قوانین و مقررات حاکم بر تجارت فرش و تولید آن و عوامل بیرونی مانند وضعیت بازارهای خارجی فرش و رقابت دیگر تولیدکنندگان با فرش دستباف ایرانی.

کارشناسان بر این باور هستند که اثرگذاری بر بخشی از عوامل بیرونی مانند کاهش تقاضا چندان آسان نیست و تا حدودی از عهده تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش در جهان خارج می باشد. لیکن اثرگذاری بر بسیاری از عوامل درونی

خارجی بودند تا این که سرانجام این خواسته به حق جامعه عمل پوشید و ترکیب کمیسیون نرخ گذاری به گونه ای تعیین شد که قیمت های کارشناسی تا حد قابل قبولی به قیمت های بازارهای خارجی نزدیک شد.

ضوابط مربوط به بازگرداندن ارز در مهلت مقرر نیز در ابتدا تأثیر منفی بر صادرات فرش داشت. توجه به این نکته که صدور فرش ایران هنوز با روش های سنتی و به صورت امانی انجام می شود، اهمیت بسزایی دارد. برای فرش مانند دیگر محصولات (به ویژه کالاهای صنعتی) اعتبار اسنادی گشوده نمی شود. خریدار خارجی با رؤیت جنس و تعیین قیمت آن (حتی گاه پس از فروش) مطالبات صادرکننده را پرداخت می کند. فرش کالایی نیست که بر اساس استانداردهای بین المللی بافته شود. این صنعت دستی ظریف و زیبا با مهارت بافنده، خلاقیت طراح و ابتکار و نوآوری های وی در نقوش از یک سو و مواد به کار رفته در آن رابطه مستقیم دارد و بر اساس این عوامل ارزش آن کم یا زیاد می شود. لذا استانداردهای خاصی برای آن متصور نیست و قیمت آن در واقع پس از رؤیت جنس با توجه به دقت در بافت، نوع مواد اولیه به کار رفته، ظرافت و زیبایی نقوش ها و... تعیین می شود.

○ تغییر نحوه قیمت گذاری فرش های صادراتی و افزایش مهلت بازگرداندن ارز حاصل از صادرات فرش، با استقبال صادرکنندگان مواجه شد، لیکن با رشد قیمت های داخلی، صدور فرش چندان صرفه اقتصادی ندارد.

اخذ پیمان ارزی بر مبنای قیمت های غیر واقعی از صادرکنندگان فرش از مواردی بود که برای صادرکنندگان قابل قبول نبوده و به همین جهت صدور فرش یکباره تنزل پیدا کرد. از آن گذشته مدت زمان بازگشت ارز به سیستم بانکی کوتاه تر از زمان ممکن برای فروش فرش در بازارهای خارجی تعیین گردید که خود به خود انگیزه برای صادرات فرش و تلاش برای راهیابی به بازارهای تازه را تضعیف می نمود.

خوشبختانه در این زمینه نیز با انتقادهای انجام شده از سوی صادرکنندگان و نیز افت صادرات فرش، تسهیلاتی منظور گردید و این دوره زمانی تا حدودی افزایش یافت. با برقراری تسهیلات جدید، انتظار می رفت که صادرات فرش

مقررات حاکم بر صادرات فرش است که از عوامل مؤثر در رکود صادرات فرش ایران در دو سال گذشته بوده است.

ضوابط و مقررات حاکم بر صدور فرش

با اشفتگی بازار ارز در ایران به ویژه در سال ۷۳ و اوایل سال ۷۴، دولت با کسب مصوبه ای از مجمع تشخیص مصلحت نظام، تنظیم بازار ارز را به دست گرفت.

اشفتگی بازار ارز سبب شد که ارزش دلار در برابر ریال به بیش از ۷۰۰۰ ریال در اردیبهشت ۷۴ برسد.

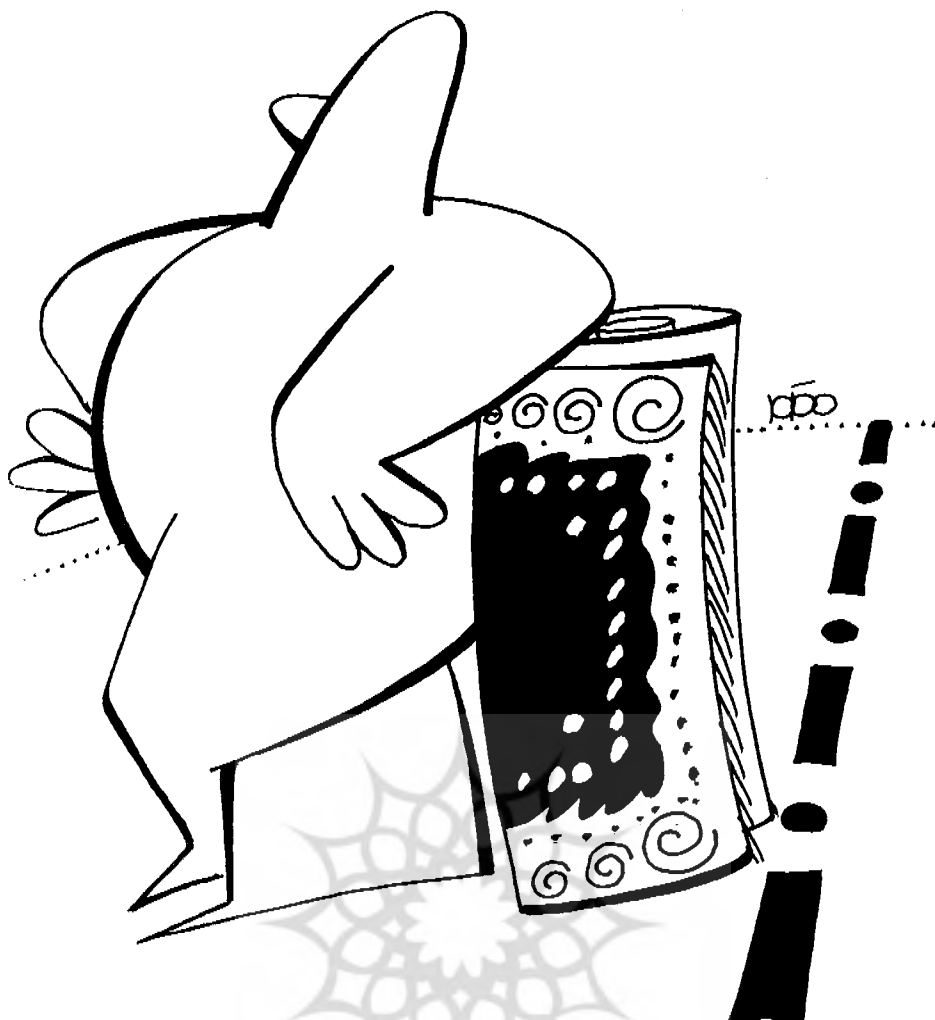
ستاد تنظیم بازار، صدور کالاهای از جمله فرش دستباف بدون سپردن پیمان ارزی را ممنوع نمود. حذف پیمان ارزی به رونق صادرات غیر نفتی از جمله فرش در سال های ۷۳-۱۳۷۰ کمک بسزایی داشت و برقراری پیمان ارزی مانع از توسعه صادرات فرش در دو سال اخیر شد.

○ عوامل بیرونی و درونی بر صادرات فرش اثر می گذارند. تغییر شرایط بیرونی تا حدودی از عهده صادرکنندگان خارج است، اما می توان عوامل درونی را به نحوی تنظیم نمود که تولید و صادرات فرش صرفه اقتصادی داشته باشد.

با وجود آنکه صادرکنندگان محصولات غیر نفتی از جمله فرش از تغییرات شدید نرخ ارز و ضعف پی در پی ارزش ریال در برابر ارزهای جهانروا رضایت نداشتند و آن را عاملی در جهت به هم ریختگی برنامه ریزی فعالیت های خود تلقی می کردند. تثبیت نرخ ارز صادراتی با خرسندی این گروه روبه رو شد، اما ضوابط سپردن پیمان ارزی از چند جهت مشکلاتی را برایشان فراهم ساخت.

اول آن که نرخ پیمان ارزی از سوی کمیسیون نرخ گذاری مرکز توسعه صادرات ایران در سطحی بالاتر از قیمت های بازارهای خارجی تعیین می شد و در نتیجه صادرکنندگان متعهد به بازگرداندن درآمد ارزی خود بیش از حد واقعی کسب شده به اقتصاد کشور و فروش آن به سیستم بانکی شدند. این امر مهم ترین معضلی بود که صادرکنندگان فرش با آن روبه رو شدند.

این گروه پیوسته خواستار تجدیدنظر در قیمت های کمیسیون نرخ گذاری بر اساس قیمت های کف بازارهای

○ عوامل قاچاق فرش دستباف ایران به لحاظ نداشتن تعهدنامه ارزی و پرداخت نکردن هزینه‌های قانونی صدور فرش، حاضر هستند با قیمت‌های غیرواقعی و ارزان، فرش دستباف را به خریداران خارجی بفروشند. آنها بازار صادرات فرش را خراب کرده‌اند.

در همین حال ضرورت پیمان‌سپاری بار دیگر بازار قاچاق فرش دستباف ایران را رونقی دوباره بخشید. قاچاق فرش سبب شد که عرضه آن در بازارهای خارجی با قیمتی پایین‌تر رواج پیدا کند و صادرکنندگان واقعی از افت قیمت در بازار خارجی با وجود افزایش قیمت فرش در بازار داخلی، بیش از پیش تحت فشار قرار گیرند.

عوامل قاچاق فرش ایران به لحاظ نداشتن تعهدنامه ارزی و پرداخت نمودن هزینه‌های گمرکی و مالیاتی، به فروش

رونق پیدا کند، اما عامل دیگری سبب شد که صدور فرش صرفه اقتصادی نداشته باشد. این عامل رشد قیمت‌های داخلی بود. بر اساس گزارش بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور در سال ۱۳۷۳ به میزان ۲۵/۲ درصد و در سال ۱۳۷۴ به میزان ۴۹/۴ درصد ترقی کرد. رشد شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها در این سال‌ها به ترتیب ۴۲/۴ و ۶۰/۲ درصد ثبت شده است. صادرکننده‌ای که در سال ۷۳ از هر دلار فروش فرش در بازارهای خارجی و تبدیل آن به ریال می‌توانست به‌طور متوسط ۵۰۰۰ ریال به دست آورد، براساس ضوابط مقرر و تثبیت نرخ ارز صادراتی، فقط ۳۰۰۰ ریال کسب می‌نمود. در شرایطی که بهای کالاها در سال ۷۴ تقریباً ۱/۵ برابر سال ۷۳ بود، افت درآمد ریالی به میزان ۴۰ درصد، در عمل سبب شد که صدور فرش صرفه اقتصادی خود را تا حدود زیادی از دست بدهد و انگیزه برای صادرات را تضعیف نماید.

دستورالعمل اجرایی مربوط به این امر را تنظیم و اعلام نکرده است. چنانچه این روند ادامه پیدا کند و وعده‌های داده شده در این زمینه تحقق نیابد، نمی‌توان انتظار داشت که صادرات فرش در سال جاری بهتر از سال گذشته باشد.

مسئولان بانک مرکزی باید عنایت داشته باشند که در ظرف ۲ سال، ارزش صادرات فرش ایران به حدود یک‌چهارم تنزل یافت و از ۲/۱ میلیارد دلار در سال ۷۳ به ۶۰۲ میلیون دلار در سال ۷۵ رسید. ادامه این روند نمی‌تواند به نفع صادرات فرش و دست‌اندرکاران تولید و تجارت آن باشد.

از دست رفتن بازارهای صدور فرش ایران و قوت گرفتن رقیبان فرش در دو سال گذشته، به تلاش و برنامه‌ریزی بیشتر نیازمند است. همچنین، بازنگری در برخی مقررات، تسهیل مقررات و راه‌کشایی برای رونق دوباره صادرات فرش ضرورت دارد.

با توجه به این مهم که هزینه ایجاد هر شغل در کشور به‌طور متوسط ۱۰۰ میلیون ریال است، از دست رفتن مشاغل ده میلیون نفر زیان‌های وسیعی دربردارد، بانک مرکزی در اعلام این‌نامه انتقال ارز صادرکنندگان فرش به واردکنندگان واقعی و معتبر باید تعجیل نماید.

ارزان‌تر فرش در بازارهای خارجی مبادرت کردند. آنها در قبالت دریافت هر دلار از فروش فرش در بازارهای خارجی ضمن تحمل هزینه‌های کمتر قادر بودند که درآمد ریالی (با تبدیل دلار به ریال) بیشتری نیز به دست آورند. این در حالی بود که با لغو پیمان ارزی مربوط به صادرات فرش در اوایل دهه ۷۰ صادرات فرش به طریق قانونی رواج بیشتری پیدا کرده بود و وضعیت بازارهای خارجی نیز بهبود نشان می‌داد.

چاره‌اندیشی‌های جدید

با عنایت به دشواری‌های صادرات فرش، اگرچه ستاد تنظیم بازار با افزایش مهلت بازگشت ارز حاصل از صادرات و نیز تعدیل قیمت‌گذاری فرش موافقت کرد. لیکن با وجود افزایش بهای داخلی و تثبیت نرخ ارز، صادرات فرش صرفه اقتصادی نداشت.

○ به‌منظور مقابله با ضرر و زیان صادرکنندگان و تشویق صادرات غیرنفتی، مقررات واردات در برابر صادرات اعمال شد. اما بانک مرکزی با گذشت چندماه از سال، هنوز بخشنامه نحوه انتقال ارز حاصل از صادرات فرش به واردکنندگان را تنظیم نکرده است.

به همین جهت مقررات واردات در مقابل صادرات به‌منظور تشویق مجموعه صادرات غیرنفتی کشور اتخاذ شد، برای فرش نیز به اجرا درآمد.

بر اساس آخرین تصمیم‌های اتخاذشده در این زمینه انصوبه مجلس شورای اسلامی که در قانون بودجه سال ۷۶ لحاظ شد، صادرکنندگان فرش دستباف اجازه دارند از ۱۰۰ درصد درآمد حاصل از صادرات خود برای واردات اقلام مجاز (۲۹ قلم کالا که از سوی وزارت بازرگانی اعلام شده است) بهره گیرند.

با عنایت به این واقعیت که صادرکنندگان فرش با وضعیت و مقررات واردات کالا، نحوه خرید از بازارهای خارجی، توزیع در بازار داخلی و... آشنایی و آگاهی ندارند، مقرر گردید که مجوز واردات در برابر صادرات به صادرکننده یا نماینده او داده شود.

با گذشت چند ماهی از شروع سال ۷۶، هنوز بانک مرکزی

آموزش مکاتبه‌ای

علم و فنون

انگلیسی (زبانهای خارجی) - مدیریت بازرگانی - کامپیوتر - روابط عمومی
تلهفیات - هنر - روانشناسی - طراحی (لباس - معماری - ساختمان - صنعتی)
الکترونیک - الکترونیک - مکانیک - هتل داری و توریسم و دهها رشته دیگر

در کالج

بین المللی

I.C.S انگلستان

همراه با اعطای

گواهی نامه

معتبر بین المللی

دفتر ثبت نام در ایران تلفن / فاکس ۰۲۱ ۸۳۰۲۹۵ (۰۲۱)